

שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת תולדות ג' כסליו ה'תשע"ג | גליון 529

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א

הקל קול יעקב

"ויאמר הקל קול יעקב והימים ידי עשו" (כו, כב). דרשו חז"ל (ב"ר סה, כ), אין יעקב שולט אלא בקולו, הקל קול יעקב. והימים ידי עשו, אין עשו שולט אלא בימים. אמר רבי ברכיה, בשעה שיעקב מרכין בקולו ידי עשו שולטות, דכתיב (שמות טו, כד) "וַיִּלְנוּ הָעַם עַל מֹשֶׁה" ... "וַיִּבֹא עֲמֹלֵק". ובשעה שהוא מצפצף בקולו, אין הידים ידי עשו שולטות. אמר [אבנימוס הגרדי מחכמי אוה"ע] לכו וחזרו על בתי מדרשות שלהן, ואם מצאתם שם תינוקות מצפצפין בקולן, אין אתם יכולין להזדווג להם.

יסוד זה צריכים אנו לחזק ולהשריש בדעתנו, שאין קיום לעם ישראל בלי התורה, ושכל המעלות שיש לעם ישראל הם רק בזכות התורה ולומדיה, ואין קיום לעולם כלל בלי התורה, כמו שנאמר בנביא (ירמיה לג, כה) "אם לא בריתי יומם וְלַיְלָה חֻקֹת שָׁמַיִם וְאַרְצֵי לֹא שָׁמַיִם".

בימים אלו אשר משנאנו נשאו ראש והחושך יכסה ארץ, ובתוך כל הבלבול וההסתר הגדול, היצו"ר מנסה להשיכה מאיתנו את האמת הפשוטה, שאם "הקל קול יעקב" אין "הימים ידי עשו", וחובה עלינו להתחזק בידיעה זו, שאין כל אפשרות הצלה לעם ישראל מיד האומות אלא ע"י לימוד התורה, ואין שום עצה ותבונה כנגד שונאינו, אלא להגביר את קול יעקב בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ובזה ממילא לא יהיה "הימים ידי עשו", ומשנאנו יהיו כלים מאליהם.

וכן האדם אינו יכול לנצח את יצרו, אלא ע"י כח לימוד התורה, ואמרו חז"ל (קידושין ל) ת"ר, "וּשְׁמִתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים" (דברים יא, יח), סם - תם [התורה נמשלה לסם רפואה שהוא תם ושלם], נמשלה תורה כסם חיים, משל לאדם שהכה את בנו מכה גדולה, והניח לו רטיה על מכתו, ואמר לו, בני, כל זמן שהרטיה זו על מכתך, אכול מה שהנאתך

ושתה מה שהנאתך ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה מתיירא, ואם אתה מעבירה הרי היא מעלה נומי. כך אמר הקב"ה לישראל, בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו, ואם אין אתם עוסקים בתורה אתם נמסרים בידו.

זה מה שאמר שלמה המלך בחכמתו (שה"ש ג, ז-ח), "הנה מטתו של שלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל. כלם אחזי חרב קלמדי מלקמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילות". כל חיי האדם הם מלחמה אחת ארוכה עם יצרו, וצריך להיות מוכן בכל עת ורגע למלחמה, כי אין האדם יודע מאיזה צד וכיוון יבוא עליו יצרו, לכן צריך להכין את עצמו לכל מצב וענין. וההכנה הטובה ביותר היא ע"י עסק התורה, ותורה מגנא ומצלא את האדם מן היצר ומן החטא. לכן הקיף שלמה המלך את מיטתו בששים גברים, רמז לששים מסכתות שבש"ס, "אחזי חרב קלמדי מלקמה", מלומדים במלחמתה של תורה, וזו ההגנה הטובה ביותר "מפחד בלילות", מפחד החטא שדומה ללילה, שיש בו חושך וקדרות על האדם.

ע"י שקובע האדם את עצמו בלימוד התורה, קונה לו מלאכים ופרקליטים ששומרים ומגינים עליו מפני החטא, וכידוע בשם חכמי הסוד, שגמרא ר"ת גבריאל מיכאל רפאל אוריאל, הלא הם ארבעת המלאכים ששומרים ומגינים על האדם שעוסק בתורה בכל דרכיו אשר ילך. והעוסק בתורה זוכה שיתקיים בו הפסוק (משלי י, כב) "בְּהִתְהַלֵּךְ תִּנְחָה אֹתָךְ בְּשִׁבְרֵךְ תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ וְהִקְצוֹת הִיא תִּשְׁיַחֲךָ", וע"י לימוד ועסק התורה האדם זוכה לשמירה ולהגנה מכל הפגעים והמזיקים, ולסיעתא דשמיא שמנחה אותו בכל אשר יפנה וילך.

דברי הימים

נס ההצלה של בעל הפני יחושע'

ג' בכסלו ה'תקס"ג

ביום ג' בכסלו ה'תקס"ג, אירע אסון בקהילת קודש לבוב שבאוקראינה, חביות גדולות מלאות באבק שריפה התפוצצו ברחוב היהודי ובתים רבים אף בצורים שבהם עלו בלהבות ונחרבו עד היסוד כשהם לוכדים בתוכם את יושבי הבית. באותו הזמן ישב בביתו הגאון רבי יעקב יחושע פאלק זצוק"ל בעל הפני יחושע', והיה לומד עם תלמידיו. ואף על ביתו לא פסח חרון אף ה'. שלושים ושש מאנשי הקהילה הקדושה נהרגו באותו יום, בתוך החללים היו ארבעה דורות ממשפחתו של בעל הפני יחושע', אשתו הראשונה, בתו הקטנה שהיתה חביבה עליו ביותר, חמותו ואביה.

בעל הפני יחושע' מצא את עצמו לכוד בין הריסות הבית מתחת לקורות הבית. בהקדמה לספרו הפני יחושע' כותב רבי יעקב יחושע' וגם אנכי הייתי מן הנפילים מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, ובאתי בעמקי מצולה בארץ התחתית ממש כבתוך מכבש מחמת כובד משא שנפלו עלי... עודני בתוך הגל, אז אמרתי אם יהיה אלוקים עמדי והוציאני מן המקום הזה לשלום ויבנה לי בית נאמן להרבות גבולי בתלמידים, לא אמנע עצמי מכותלי בית המדרש ולשקוד על דלתי העיון בסוגיית השי"ס... וחשקה נפשי לילך בעקבות אבותי ה"ה אבי אמי הגאון המנוח המפורסם הרב יושע חריף זצ"ל אב"ד דק"ק קראקא שחיבר ספר 'מגיני שלמה'... אני טרם אכלה לדבר הדברים אל לבי, שמע ה' בקול עניי ונתן לי מהלכים בין העמודים, כמין שביל ממש נעשה לי ויצאתי בשלום בלי פגע וחבל לא הוה בי. אז ידעתי נאמנה כי מה' היה הדבר ממש במקום שאין מצילים'. עשר שנים לאחר מכן, עלה בידו של רבי יעקב יחושע' להביא את ספרו לדפוס.

ר"ת	השבת יציאת	כניסת השבת	ירושלים
17:55	17:16	16:03	ירושלים
17:51	17:18	16:19	ת"א אשדוד
17:49	17:16	16:07	חיפה
17:53	17:19	16:19	ב"ש

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע ואת דבר התורה היומי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א | להרשמה במייל: info@shoovaisrael.com

ניתן להקדיש את העלון לברכה, לישועה או לעילוי נשמות, לפרטים 08-8679897

כבוד הבעל והאשה

"וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקַרְבָּהּ... וַתֵּלֶךְ לְדַרְשׁ אֶת ה' (כה, כב) דרשו חז"ל (ב"ר סג, י) זה רץ להרוג את זה וזה רץ להרוג את זה... שהיתה אמנו רבקה מחזרת על פתחיהן של נשים ואומרת להן הגיע לכם הצער הזה בימיכם אם כך הוא צערו של בנים?!. ראתה רבקה שההתרוצצות שבקרבה היתה שונה, "וַתֵּלֶךְ לְדַרְשׁ אֶת ה'" ונענתה על ידי מלאך "שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנָךְ". ונאמר לה כי הצעיר שיוולד יהיה המובחר שביניהם. לאחר שגדלו הנערים רואה רבקה כי **"וַיִּאָהֵב יִצְחָק אֶת עִשׂוּ בִּי צִיד בְּפִיו" והוא מבכר את הבכור על הצעיר, מדוע היא אינה פונה לבעלה ליצחק ומספרת לו את דבר המלאך שאמר לה אודות ילדיהם טרם לידתם?, מדוע היא לא מאירה את עיניו על צביעותו של עשו?. מסבירים המפרשים, שיצחק אבינו היה נביא, אך דבר הנבואה שנגלה לרבקה על אודות בניו לא הודיעו לו. רבקה שצדקת הייתה, ידעה שדבר זה לא נודע ליצחק, ואין זה מן הכבוד שתאמר לו על דבר שהיא יודעת והוא איננו יודע, ולכן העדיפה למלא פיה מים ולשמור על כבודו של בעלה.**

דבר זה הוא לימוד עצום עבורנו, יצחק ורבקה היו צדיקים, כבר עברו למעלה משמונים שנה מיום נישואיהם, וודאי שרבקה לא היתה אומרת את הדברים בהתנשאות אלא לתועלת העניין, ובכל זאת אם יש משהו שיכול לפגוע בכבוד בעלה, היא מבכרת לשתוק!.

מסופר על החפץ חיים שבשנה הראשונה לאחר שנשא את זוגתו השניה וכבר הגיע לגיל זקנה, העמיד את סוכתו במקום בו היה רגיל. לאחר שעמדה הסוכה על תילה, יצאה אשתו לחצר ולא היתה מרוצה, היא פנתה אליו ואמרה 'ישראל מאיר! המקום של הסוכה לא מתאים, צריך להקים אותה שם' והצביעה לפינה מרוחקת בחצר. בלא אומר ודברים, פירק החפץ חיים את הסוכה והקימה שוב במקום שהציעה רעייתו. אך שוב לא היתה האשה מרוצה ופנתה אליו 'רואה אני שצדקת, המקום הראשון היה הטוב ביותר' והחפץ חיים מרום שנותיו וגדלותו פירק בזריזות את הסוכה והעמידה שוב על תילה במקומה הראשון, מבלי שיחמיץ פניו כלפיה כלל.

התנאי הראשון לחיים מאושרים, הוא שמירה על הכבוד הן של הבעל והן של האשה, האיש מצווה מצידו **'ומכבדה יותר מגופו'**, והאשה מצווה שתחזיק את בעלה **'כשר וכמלך בעיניה'**. אם ינהגו כך האיש והאשה גם לאחר שנים ארוכות של חיים בצוותא, וידאגו לכבוד ולהערכה הדדית, שום רוח שבעולם לא תוכל לשבור את ביתם.

ואהבו שחרו מוסר

"וַיִּאָהֵב יִצְחָק אֶת עִשׂוּ" (כה, כב), מבאר הגאון המוסמך רבי יאשיהו פינטו זצוק"ל בספרו 'כסף נבחר' (דרוש ראשון לפרשת תולדות), ידוע הוא כמה גדולה מעלת התוכחת והמוסר, כי כל אותם התוכחות והמוסר, הם רחמים פשוטים שהאב מרחם על בנו, כמו שאמר הכתוב (משלי יג, כד) **"חושף שִׁבְטוֹ שׁוֹנֵא בְנוֹ וְאָהֵבוּ שְׁחָרוּ מוֹסֵר", רוצה לומר, המונע שבטו מלהוכיח בנו, כדי שלא להקניטו, הנה הוא חושב שאוהבו ומתוך אהבתו עושה כך. אבל לפי האמת הוא שונא בנו, שעיקר האהבה היא לייסרו במשפט ולהדריכו בדרך ישרה. וזה שאמר הכתוב (שם כב, ז) **"חַנּוּךְ לְנֶעֶר עַל פִּי דָרְכוֹ"**, פרוש, כשעדיין הוא **"עַל פִּי דָרְכוֹ"** - על פתח הדרך ולא החזיק בדרך, אז ראוי להוכיח לנער ולחנכו. וזה שאמר (שם ג, יב) הכתוב **"כִּי אֶת אִשְׁרֵי יִאָהֵב ה' יוֹכִיחַ וְיִכָּאֵב אֶת בְּנֵי יִרְצָה"**, הכונה, שבכאב ובצער שהוא מכאיבו לבן, ירצה אותו בכך, כי מתוך אהבתו כאב ותוכחת, ילך בדרך ישרה. ויצחק אבינו ע"ה על ידי שלא הוכיח את עשו ושבט מוסר הרחיק ממנו, יצא לתרבות רעה. וזה כוונת סיום הפסוק **"וַיִּאָהֵבוּ שְׁחָרוּ מוֹסֵר"**, שיצחק שהוכיח ליעקב, לא היה יעקב שונאו מחמת התוכחה, אלא אוהבו לאביו ששחרו מוסר, שהרי נטמן "ד שנה בבית מדרשם של שם ועבר אחר שפרש מאביו, כדי ללמד תורה. ואם היה שונא לאביו על מה שהוכיחו ולמדו תורה, הרי היה בידו לבטל מתלמוד תורה אחר שפרש מאביו. וזו היא ראייה והוכחה שהיה אוהב לאביו, ובדרך שלמדו בה הלך ולא יסור ממונה.**

מפראות

"וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקַרְבָּהּ... וַתֵּלֶךְ לְדַרְשׁ אֶת ה' (כה, כב) קשה, וכי מה הועילה התשובה שקבלה רבקה, וכי מחמת כך פסקו הבנים מלהתרוצץ? השיב במליצה רבה של ירושלים, הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, הבנים התרוצצו בבטן רבקה ורבו מי יצא ראשון ויהיה הבכור, אך כששמעו את שנאמר בבית מדרשם של שם ועבר - **"וְרַב יַעֲבֹד צִעִיר", יותר אף אחד לא רצה לצאת ראשון, וכך נרגעו הרוחות וההתרוצצות פסקה.**

כי ציד בפיו (כה, כב)

כתב בספר **'מנחה בלולה'** שהיה עשוי צד בפיו את החיות, על ידי שהיה יודע להשמייע בפיו קולות וצפצופים של כל החיות כולם, וכך היה מושך אותם אליו, וצד אותם על ידי שתעתע בהם בקולות פיו.

ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמור לנו המים ויקרא שם הבאר עשוק כי התעשקו עמו (כז, ב)

ידוע שענין הבארות שחפר יצחק אינו כפשוטו, והתורה הק' לא באה להאריך בדברים על המריבות שהיו ליצחק אבינו עם הפלישתים, וכפי שכתב הרמב"ן שיש בדבר ענין נסתר בתוכו, כי בא להודיע דבר עתידי, כי **"בְּאֵר מַיִם חַיִּים"** ירמוז לבית אלקים אשר יעשו בניו של יצחק. ביאור נוסף מביא האדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א בספר **'דברי יאשיהו'**, שג' הבארות דומזים לג' האבות הק', שהם הבארות ומוצא מקור מים חיים, להשקות תורה ויראה את כל העדרים כולם, אשר מפיהם אנו חיים ואת מימיהם אנו שותים בצמא. הבאר הראשונה כנגד אברהם אבינו אשר מידתו חסד, ונקראת הבאר

ועשה לי מטעמים... בעבור תברךך נפשי (כו, ד)

כתב **'רבנו בחיי'**, אמרו חז"ל (שבת כט) אין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות, אלא מתוך שמחה, שנאמר (מלכים ב, ג) **"וַהֲיָה כִּנְגֹן הַמִּנְגֵן וְתָהִי עֲלֵיו יָד ה'".** לכן הזכיר יצחק אבינו את הנפש בכל פעם ופעם עם הברכה **"בְּעִבּוֹר תְּבָרְכֵךְ נַפְשִׁי"**. הרי, שלא היה יצחק אבינו חפץ במאכלים כדי לענג את גופו בחוש הטעם, אלא כדי שתהיה נפשו שמחה ומתענגת, ובהתחזק כוחות הגוף יתעוררו כוחות הנפש, ומתוך שמחת הנפש תשרה עליו רוח הקודש, ויברך את בנו. ואם כן יש להבין, מדוע בקש יצחק אבינו מאכלים, ולא בקש נבל וכינור שינגנו לפניו כמנהג הנביאים? אלא, כיון שרצה לברכו ב"טל השמים ומשמני הארץ" שהם דברים גופניים, לכן רצה שסיבת השמחה תהיה ממין הדבר שחפץ לברכו בו.

מאכל שריחו מדיף

"וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרָכֵהוּ וַיֹּאמֶר רַחֵם אֱלֹהֵינוּ אֶת בְּנֵי כְרִית שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכּוּ ה' (כו, כז) מִכָּאן לומדים חז"ל (ברכות ב:) ש**מברכים על הריח**, שנאמר (תבלים קג) "**כל הנשמה תהלל קה**", איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו, **הוא אומר זה הריח**. עוד אמרו חז"ל (שם נז, ב:) שהריח משיב את נפשו של האדם. כתוב בזוהר (ויקהל קעא) **הריח הוא קיום של הנפש, משום שהוא דבר הנכנס אל הנפש ולא לגוף**. כפי שאומר הרמח"ל (אדיר במרום דף עו) המזון מחזיק את האברים ואז הרוח מתפשט בתוכם, והריח מחזיק את הרוח והוא בכחו מתפשט באברים ומחזיקם.

השפעתו של הריח על האדם היא פנימית ורוחנית ספרו חז"ל (יומא פב,) מעשה באשה מעוברת שהריחה דבר מאכל ביום הכיפורים, ובקשה כי יאכילוה. משהביאו את השאלה לפני רבי, השיב: לחשו לה באזנה כי יום הכיפורים היום. לחשו לה ונרגעה, וסופה שהילד הנולד גדל והיה לרבי יוחנן. מכאן לומדים אנו כי השפעתו של הריח הגיע אל נשמתו של העובר שאף שטרם נולד לעולם כבר שאף לטעום מהמאכל, ועל פי דרגת נשמתו היה בכוחו להירגע מרצונו מפאת קדושת יום הכיפורים.

מתוך שיש סכנה בכך לאדם המריח דבר מאכל ומתאוה לו ואינו יכול להשיגו נפסק בשו"ע **כל דבר שמביאים לפני האדם ויש לו ריח... צריך ליתן ממנו לשימש מיד**. וממדת חסידות ליתן גם מדבר מאכל שאין בו ריח, שיש בכך צער לאדם שרואה מאכל ערב והוא אינו טועמו. ואם אינו מתאוה לזה כגון ששבע או שאינו אוהב את המאכל, אין חיוב בזה. בעבר, כשהמזון היה בצמצום, והמנות היו נספרות כמניין הסועדים, לא היה ברשותם של השמשים לטעום מהמאכלים, ואף לא היו עתידים לאחר הסעודה לקבל לידיהם מהמזון המדיף ריח, היה מוטל על בעל הבית לדאוג להסיר תאותם על ידי שיתן להם לטעום מהמאכל.

כיום פסקו האחרונים, כיון שיש רשות לשמשים ולמלצרים לטעום במטבח מן האוכל, וחלקם אף אוכלים יחד עם הסועדים אין נוהגים בדינים אלו ואף יראי ה' אינם נוהרים בהם. מכל מקום אם עומד לפניו אדם בשעה שאוכל דבר שריחו נודף, והוא אינו עתיד לקבל ממאכל זה, יש ליתן לו מעט ממאכלו. בסעודה, כשמקבלים הסועדים את המנות לא בפעם אחת אלא אחד אחד, אף שהגישו מאכלים שריחם נודף אינו צריך לתת ליושבים לידו לטעום מהם, אך ממדת דרך ארץ לא לאכול לפני שהביאו את המנות לשאר הסועדים.

פניני דברי יאשיהו

בגידה באימון

"וַיִּחַרְדּוּ יִצְחָק תְּרַדָּה גְּדֵלָה עַד מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי אֶפּוֹא הוּא הַצֵּד צִיד וַיָּבֵא לִי וְאֶכֶל מִכֵּל בְּטָרִם תְּבוֹא וְאֶבְרָכְהוּ" (כז, לג). ומובא במדרש תנחומא, שיצחק אבינו חרד שתי חרדות במהלך חייו, אחת בשעה שהיה על גבי המזבח עומד לשחיטה, והשנייה כשנכנס עשו לקחת את הברכות אחרי שיעקב יצוא יצא. ואומרים חז"ל, כמה שנאמר אצל עשו חרדה גדולה עד מאוד, אתה למד שחרדה זו הייתה גדולה מחרדת יצחק על גבי המזבח. צריך להבין, הרי יצחק אבינו היה בגיל ל"ז שנים כשהיה עקוד על המזבח, כל חייו, עתידו, עבודתו הרוחנית והמשך הקיום של כלל עם ישראל היו מונחים כעת על חודה של מאכלת, ודאי שהחרדה היא גדולה עד מאוד, חרדה על הפרט ועל הכלל. אך חז"ל מגלים לנו שחרדתו של יצחק אבינו ברגע שעשו נכנס לפניו הייתה גדולה יותר. ומדוע, מה כל כך היה קשה ליצחק אבינו ברגע זה?

אלא, כל עוד מאמינים באדם וסומכים בו, ובוודאי אם נותנים בידי כוחות רוחניים, ובטוחים שהוא הולך בדרך טובה, הנפש של האדם שלוהה ורגועה. אך ברגע שהאדם מבין שכל השנים הוא חי בטעות ולידו חי אדם שקרן וחסר לב, אדם שגהינום פתוחה לרגליו, השבר של הנפש הוא שבר קשה ביותר, אשר קשה לשאתה. יצחק אבינו שכל חייו האמין שעשו צדיק וחסיד, והיה שואל אותו איך מעשרים את התבן ואת המלח, וליד יצחק היה עשו נוהג כצדיק יסוד עולם, אך כשהיה יוצא מיד היה רוצח, גונב, משקר ומלסטם את הבריות. לכן חרדת יצחק אבינו, הייתה חרדה כל כך קשה, יותר מחרדת העקדה, הכאב של הבגידה באמון, של לקיחת התמימות והיושר והאמת שנתנו ביד האדם, וההשתמשות שלו לצרכיו האישיים ולרוע מעללים, היא קשה ביותר.

לאורם נלך

רבי אפרים אנקוה זצוק"ל - בעל ספר 'שער כבוד ה' - א' בכסלו ה'ר"ב

לאחר תקופה עקר רבי אפרים לאלג'יר שם התיישב בעיר הוניאן. צדיק קדוש ומלומד בניסים היה, כל חייו היה מתאבל על חורבנה של יהדות ספרד. גדולי ורבני ספרד ואלג'יר העריכו אותו ביותר, ושמו נישא בהערצה בפיהם. אף המוסלמים ששמעו מעשה הניסים הנקשר בשמו הגיע אליהם, העריצוהו והתייחסו אליו ביראת כבוד. מסופר כי כששמע רבי אפרים שבת המלך חלתה אנושות וכל רופאי הממלכה נואשו מחייה, שם פניו לעיר הבירה תלמסאן והתקבל בכבוד רב בארמון המלוכה. רבי אפרים הציע למלך כי ינסה לרפא את בתו החולה, ואכן משגשג למיטת חוליה של בת המלך נשא תפילה לבורא עולם שתרפא הנערה ובזכות ישועה זו תבוא הרווחה ליהודי אלג'יר. מיד פקחה בת המלך את עיניה ותוך עשרה ימים נרפאה ממחלתה כליל. המלך ברוב התרגשותו חפץ להעניק לרבי אפרים מאוצרו הרב. אך הצדיק סירב וביקש את טובת יהודי אלג'יר, כי יקל מעליהם עול המיסים ויניחו להם להתגורר בעיר הבירה, ואכן המלך נאות לבקשתו. מאותו זמן התגורר רבי אפרים בתלמסאן והיה לרופאו האישי של המלך, ולרבה של יהודי העיר. בשנת ה' ר"ב, בהיותו בן שמונים ושמונה, ראה בחלומו כי ימות באותה שנה וחיבר את הפיוט 'אזעק מור ואקונן' מעין קינה על מותו. בא' בכסלו באותה שנה השיב את נשמתו הטהורה ליצורה, זיע"א.

הרב הגדול רבי אפרים אנקוה זצוק"ל נולד בשנת ה'ק"ד בעיר טולדו שבספרד. לאביו רבי ישראל בעל 'מנורת המאור', מגדולי וחשובי העיר. בתחילה למד אצל אביו הגאון וכשהגיע למצוות שלחו ביו ללמוד בישיבתו של הגאון הזקן רבי נסים בעיר גירונדי, כבר משחר נעוריו נודע בכשרונו הרב ובשכלו הצרוף, ועד מהרה קנה ידיעה רחבה בש"ס ובפוסקים. תקופה קשה עברה על יהודי ספרד, המון העם הוסת בידי הכמרים מראשי האינקוויזיציה ועד מהרה פתח ההמון במסע של הרס, חורבן ורצח ביהודי ספרד. בבין המצרים שנת קנ"א, החלו הפרעות בקהילות המפוארות של עם ישראל בספרד - קורדובה וטולדו. אלפי יהודים נרצחו בחוצות הערים. באותה תקופה היה רבי אפרים בן ל"ז שנים, הפורעים הגיעו אל משפחתו של רבי אפרים, למול עיניו נהרג אביו על קידוש ה' ואף הוא נפצע בידי אחד הפורעים והשים את עצמו כמת. ברדת הליל חמק רבי אפרים מהעיר כשהוא פצוע וזב דם, והגיע במסע מפרך אל עיר הנמל מלגה, משם הפליג למרוקו ושם פניו לעיר מראקש. רבי אפרים הוביל למהפכה רוחנית בעיר מראקש, מוסדות תורה וישיבות הוקמו בהדרגתו. יהודים רבים ביניהם סוחרים ובעלי מלאכה השתתפו בשיעוריו, בכך השתנו פני הקהילה לבלי הכר.

מאמר החכם

"וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק"

תּוֹלְדוֹת יִצְחָק - מעשיו הטובים, נבעו מכך שלא שכח לרגע שיש לו אבא כאברהם אבינו, ותמיד שם את עיניו אל השורש שממנו בא, ולמד ממנו אורחות חיים ותוכחת מוסר. (מהר"ם מאמישינוב)

מבחן הצבעים של הרמב"ם

והלכו לקרוא לרמב"ם בדחיפות שיבוא אל המלך. הרמב"ם שהיה שקוע בלימודו, לא הופתע מההזמנה הבהולה, וידע היטב מה מטרתה. הוא סגר את הספר שבו למד, הכניס לכיסו את מטפחתו האדומה ושם פניו לעבר ארמון המלכות. שם כבר היו הרופאים ערוכים לקראת הטיפול המכריע, אף המלך הובא אחר כבוד אל טרקלין הארמון. התרגשות רבה אחזה בנער ובמשפחתו כשהרופאים נגשו והראו לכולם את המשחות והטיפות אותם הכינו לטפל בעיניו של הנער, ותוך כשעה קלה, כך לפי דבריהם - אמור הוא להתרפא מעיוורונו. אלא שהרמב"ם עצרם לרגע וקרא 'לפני שאתה מטפלים בנער, ברצוני לשאול אותך שאלה' - הוא פנה אל הנער ושאל 'אמור לי נער, כיצד התעוררת?'. מיד מיהרה האם לענות במקום הנער 'הוא לא התעורר, כך הוא נולד - עיור מלידה'. שמע הרמב"ם את תשובתה, ראה את המבט הזוחח בעיניהם של הרופאים ואישר להתחיל בטיפול. החלו הרופאים לטפל בנער משחו את עיניו במשחות שונות, טיפטפו לעיניו טיפות מיוחדות והמתינו שעה קלה. לפתע מצמץ הנער בעיניו ופקחן לאיטו וכשהבחין בסובביו, קרא בקול 'לא יאמן, אני רואה, אני רואה!'. נגשה אליו אמו, חיבקה אותו בחום ודמעות התרגשות נקו בעיניה, סבבוהו בני משפחתו וכולם צהלו והתרגשו ולא האמינו לפלא הגדול. הכל שמחו בשמחתם, התרגשותם הכנה נגעה ללב. לאחר ששככה המהומה, הופנו המבטים אל הרמב"ם, והמלך ציפה ביותר לדבריו. ניגש הרמב"ם אל הנער, ניכר היה כי הוא שמח בשמחתו, הניח עליו את ידו ושאל ברכות 'אמור לי נערי, האמנם רואה אתה הכל?'. 'כן, כן' - קרא הנער בגיל 'רואה אני הכל!'. 'הכל?!' - שאל הרמב"ם, והוציא מכיסו את מטפחתו האדומה, הניפה לעיני הנער ושאל - 'לדוגמא, המטפחת הזו, מה צבעה?'. 'אדום!' - קרא הנער בחיוך של שמחה, והרופאים קרנו מנחת, אף הרמב"ם חייך ושמח לרפואתו של הנער. 'נו' - שאל המלך - 'ומה תאמר, הנה הוכיחו הרופאים המוסלמים את יכולתם ומומחיותם!'. 'אכן' - ענה הרמב"ם - 'זו בדיוק היתה טענתי, שניתן לרפא עיור שאיבד את מאור עיניו לאחר לידתו'. נזעקו הרופאים, השרים, הנער ומשפחתו וקראו - 'אבל הנער עיור מלידה!'. פנה אליהם הרמב"ם ותמה 'אם נולד הנער עיור, מהיכן ידע שצבע המטפחת הוא אדום?!'... הדבר יצא מפיו של הרמב"ם בפני השרים והרופאים חפז. או אז הודו האם והנער בתנאי שעשו עימם הרופאים, והרמב"ם יצא מארמון המלכות כשידו על העליונה.

הערצתו של מלך מצרים לרבי משה בן מימון - הרמב"ם זיע"א לא דעה גבול, ועוררה לא אחת את קינאתם וכעסם של שרי המלך, שהיו ממומרמים על שעלתה קרנו של הרופא היהודי על קרנם. לא אחת ניסו שרי המלך לדבר סרה ברמב"ם ואף ניסו להעליל עליו עלילות שוא, אך תמיד היה ה' בעזרו ונחלץ מצרתם. לא הרפו השרים וחפשו מזימה חדשה להפיל בה את הרמב"ם ולסלקו מארמון המלכות. באחת הפעמים לאחר שביקר הרמב"ם את המלך ודאג לרפואתו, פנו השרים אל המלך בטענה 'כלום לא נמצא רופא מוסלמי היעלה בחכמתו וכשרונו על הרמב"ם, לא נאה למלך מוסלמי להחזיק ברופא יהודי!'. המלך שחש את סגולת המרפא של הרמב"ם על בשרו, סירב להתייחס לטענתם וטען כנגדם 'אין רופא בארצנו אשר ישוה לו, חכם הוא ונבון עד מאד! לא הניחו לו השרים וטענו 'חכמת הרופאים המוסלמים עולה על חכמתו של הרמב"ם'. הררה המלך מעט ואמר 'הוכיחו זאת, ואקבל את דבריכם'. קם אחד השרים וטען בלהט 'ידוע שרופאך היהודי סובר שאין בכח הרופאים להשיב את מאור עיניו של עיור מלידה, ואילו את כח ראייתו של אדם שראה ואבד מאור עיניו ניתן להשיב'. קרא המלך אל הרמב"ם לארמונו והרצה לפניו את דברי השרים האומרים בשמו - כי אין בכח הרופאים לרפאות עיור מלידה, ושאל 'האמנם, זוהי דעתך?'. 'אמת!' - ענה הרמב"ם. 'אם כן' - קראו השרים - 'יוכיחו רופאינו המוסלמים כי ביכולתם אף לרפאות עיור מלידה'. התפעל המלך מאד ואמר 'אם אוכח בכוחם זה, ימונה רופא מוסלמי במקומו של הרמב"ם'. הרמב"ם שידע כי אמת בפיו, חזר לביתו לשקוד על תלמודו. ואילו השרים שאף הם ידעו כי האמת עם הרמב"ם, פנו לרקום מזימה עם הרופאים המוסלמים. בערמה תרו אחר נער שהתעוורר בילדותו, והציעו למשפחתו לרפאותו ללא כל תשלום, אך בתנאי שיעידו הנער ומשפחתו כי הנער נולד עיור. שמח הנער העיור על האפשרות להתרפא מעיוורונו, ומיד הסכימו הוא ומשפחתו לתנאי. הנער הובא אל טובי הרופאים המוסלמים, ששקדו על רפוי, והכינו אותו לקראת הטיפול המכריע בו יצליחו להשיב את מאור עיניו, לעיני המלך ולעיני הרמב"ם. כשהגיע היום המיועד לטיפול האחרון הביאו את הנער אל ארמון המלכות,

תאומים

לצעוד ולדבר באותו זמן. כרבע מהתאומים הזהים הינם בעלי תכונות הפוכות ומכונים 'תאומי מראה', אם אחד מהם יהיה שמאלי, השני יהיה ימני, כיוון צמיחת השיער שבראשם הפוך מאחד לשני, נקודות חן עשויות להיות במקומות הפוכים בגוף. לעיתים נדירות אפילו איברים פנימיים כמו הלב, יהיו בצדדים הפוכים. 'תאומים סיאמיים' הינם תאומים המחוברים זה לזה באחד מחלקי גופם, במקרים רבים ניתן לנתח ולהפריד ביניהם, אך כאשר התאומים חולקים ביניהם איברים פנימיים, לא ניתן להפרידם, רוב התאומים הסיאמיים לא שורדים זמן רב. מקורו של השם תאומים סיאמיים הוא ממדינת סיאם - כיום תאילנד, שם התפרסמו זוג תאומים שהיו מחוברים בגופם. אחת מכל מאה אלף לידות היא של תאומים סיאמיים שתמיד יהיו שני בנים או שתי בנות. כיום חיים ברחבי העולם כשבעים זוגות של תאומים סיאמיים. 'ואתן לי צחקה את יעקב ואת עשו' (ישוע כד, ד) הריטב"א בפירושו להגדה של פסח כותב 'ודע באמת, כי לכך יצא עשו הרשע תאום עם יעקב, כדי שבינו כל העולם שצדקתו של יעקב באה לו - לא במערכת מזל, לא בטבע אב ואם... שהרי בבטן אחד נולדו הוא ועשו. ועשו יצא לתרבות רעה, ויעקב הלך בדרך טובים...'.

"והנה תומם בְּבִטְנָה" (כה, כד) בשנת ב' אלפים ק"ח נולדו התאומים הראשונים המוזכרים בתורה - יעקב הצדיק ועשו הרשע ונפטרו בגיל 147 שנה. התאומים הראשונים שנולדו בעולם מוזכרים בסדר הדורות, שם מובא שיחד עם קין נולדה תאומה הנקראת קלמאנא והיא אשתו, ויחד עם הבל נולדה תאומה ושמה בלבירה. שני זוגות תאומים מוזכרים בגמרא (יבמות סה), שניהם נולדו לרבי חייא ואשתו יהודית, בניה התאומים היו התנאים רבי יהודה ורבי חזקיה, ובנותיה התאומות נקראו בשם פיזי וטוי. אחת מכל תשעים לידות ברחבי העולם היא לידה של תאומים. בניגריה שבאפריקה נמצא אחוז לידות התאומים הגבוה ביותר, אחת מכל עשרים לידות היא של תאומים. שלוש מתוך כל אלף לידות בעולם היא לידת 'תאומים זהים'. תאומים זהים, נוטים יותר להסתדר אחד עם השני, ויש ביניהם קרבה גדולה יותר מאשר שני אחים. דרשו חז"ל (שהש"ר ה, א) מה התאומים הללו? אם חושש אחד מהם בראשו, חברו מרגיש כך. מעניין כי המטען הגנטי של התאומים הזהים זהה, ואף טביעות האצבעות שלהם תהינה דומות מאוד, אך יהודיות לכל תאום. ברוב המקרים יהיה קצב ההתפתחות של תאומים זהים אחיד, השן הראשונה תבקע אצל שניהם כמעט באותו יום, והם יחלו